

transformace

DRUHÁ

ŠANCE

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚHY TĚCH,
KTEŘÍ TO NEVZDALI

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zlínský kraj

Projekt: „Transformace pobytových služeb pro osoby se zdravotním
postížením ve Zlínském kraji“ reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0003570.

ÚVOD

Děti s nejrůznějšími hendikepy chodí do škol běžných nebo speciálních, na ulicích se pohybují lidé za pomoci kompenzačních pomůcek, veřejné budovy musí splňovat parametry bezbariérovosti, různé služby nebo produkty pocházejí ze sociálních podniků nebo chráněných dílen, ...

Jedná se jen o částečný výčet změn, které se udály za posledních 30 let, které však stále mají své velké rezervy. Ve Zlínském kraji v roce 2015 žilo 1133 osob v ústavních zařízeních – v domovech pro osoby se zdravotním postižením.

Zlínský kraj v letech 2013 - 2015 realizoval projekt „Zvyšování kvality života uživatelů sociálních služeb se zdravotním postižením ve Zlínském kraji“, ve kterém došlo k analýze potřeb osob se zdravotním postižením, které žily v domovech pro osoby se zdravotním postižením. Bylo zjištěno, že 30% uživatelů těchto služeb jsou osoby, které mají potenciál k větší samostatnosti.

Navazující projekt „Transformace pobytových služeb pro osoby se zdravotním postižením ve Zlínském kraji“ byl zahájen 1. 10. 2016 a je v něm zapojeno 11 Domovů pro osoby se zdravotním postižením ve Zlínském kraji.

Záměrem navazujícího projektu je podpora osob žijících v komunitních službách chráněného bydlení i osob s potřebou vysoké míry podpory, které žijí v domovech pro osoby se zdravotním postižením. Samotní uživatelé služeb se na procesu změn aktivně podílí: připravují se na přechod do jiných služeb rozvíjením svých schopností žít běžný život, pracovat, hospodařit s penězi a využívat aktivity v rámci běžné komunity.

Podpora je směřována také k pracovníkům, která by se měla projevit ve vyšší kvalitě poskytovaných služeb.

Za dobu trvání projektu se již podařilo:

- zpracovat transformační plány ve všech zapojených zařízeních, zvýšit znalosti a dovednosti pracovníků v přímé práci, sociálních pracovníků, vedoucích pracovníků v oblasti transformace a přímé práce s uživateli služby,
- rozšířit síť potřebných typů služeb ve Zlínském kraji,
- proměnit strukturu uživatelů Domovů pro osoby se zdravotním postižením na osoby se střední a vysokou mírou podpory.
- zajišťovat průběžnou podporu všem osobám zapojených do procesu transformace.

Dosud v rámci projektu vzniklo 11 chráněných bydlení v Luhačovicích, Kroměříži, Uherském Brodě, Starém Městě, Jarošově, Kunovicích, Boršicích, Morkovicích, Nedakonicích, Bystřici pod Hostýnem a ve Slavičíně, v celkové kapacitě 93 uživatelů.

Aktuálně žije ve Zlínském kraji v domovech pro osoby se zdravotním postižením 721 osob a 270 osob s hendikepem žije v chráněných bydleních. Došlo k rozvoji podpory sociální práce v místech, kde lidé bydlí.

Co je však nejdůležitější? To jsou konkrétní lidé, jejich životní příběhy, které se díky aktivitám projektů mění. Jak? Příběhy některých nabízí další stránky této brožury.

Závěrem chceme poděkovat těm, kteří se zasadili o vydání této brožury, těm, kteří se podílejí na změnách systému a změnách v poskytování sociálních služeb. Velký dík patří lidem, kteří s podporou svých rodin, opatrovníků, pracovníků uchopili aktivitu projektu jako příležitost pro svůj život.

Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Zlínského kraje

EDITORIAL

Mít svůj domov, zázemí, rodiče, velkou náruč... to jsou jistoty pro mnohé osoby se zdravotním postižením často nedostupné. Klientky a klienti služeb, se kterými jsem se potkala poprvé a strávila s nimi nějaký čas, mě obohatili a ukázali mi, že jsou velké bojovnice a bojovníci, s vůlí prožít život co nejkvalitněji. S malými všedními radostmi, bolestmi i obavami. Jdou krůček po krůčku. Nevzdali se naděje žít život po svém, což je inspirativní i pro nás, lidi takzvaně zdravé.

Barbora Hejtmánková

Před Vámi je sedm neopakovatelných příběhů. Příběhů plných života, lásky, smutku, zklamání, doufání, ale především neuvěřitelné lidské síly. Síly, která umožňuje překonat překážky, dává naději a proměňuje do té doby neměnný status quo.

Hrdiny příběhů jsou lidé se zdravotním znevýhodněním ze Zlínského kraje. Každý z příběhů má svůj neopakovatelný, pravdivý a jedinečný základ. Všichni však s velkou vervou procházejí životními proměnami, které je potkávají. A všichni mají touhy podobné těm našim. Mít rodinu, poznat lásku, být přijímán okolím, pracovat, učit se, mít svůj domov, moci cestovat, radovat se, být užitečný...

Budme jim na této cestě dobrými průvodci.

Jaroslava Krömerová

Příběhy mají reálný základ a dokumentují proces transformace pobytových sociálních služeb ve Zlínském kraji. Jména a některé informace jsou úmyslně změněny tak, aby bylo zachováno soukromí konkrétních lidí a jejich blízkých.

PŘÍBĚH PANÍ ILONY

48 let

Aktivní žena

Paní Ilona je temperamentní, aktivní žena. Je zručná, ráda kreslí, maluje, plete a vyšívá. Dokázala si vydělat peníze a koupila si počítač, se kterým umí zacházet. Čtyřikrát týdně chodí do práce, příležitostně prodává na jarmarcích. Luští křížovky, dívá se na televizi nebo si ráda zazpívá. Z těchto vět bychom určitě nepoznali, že paní Ilona bydlí ve chráněném bydlení. Je mnoho lidí, kteří by šíří zájmů a aktivit mohli paní Iloně stěžít konkurovat.

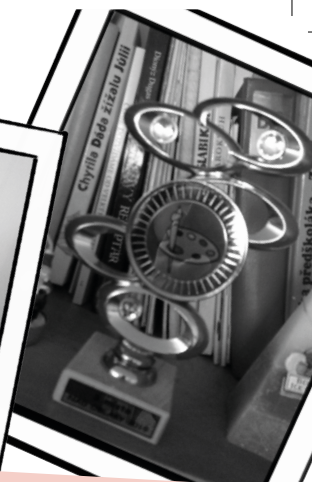
Změny a příležitosti

Paní Ilona má za sebou podobný úděl, jako velká část lidí, se kterými se setkáváme v zařízeních sociálních služeb. V období současných změn v poskytování péče se pracovníci zařízení snaží vrátit lidem s postižením důstojnost, domov, příležitosti. Učí je brát se za svá práva a nároky, podporují je, aby se mohli „vrátit“ do běžné společnosti.

V případě paní Ilony jde o příběh, který začíná v době, kdy byla mladou dívkou, s mírným postižením, které nijak zásadně nebrání účastnit se na životě společnosti. Přesto od osmnácti let pobývala v ústavech a domovech, ještě předtím v internátních speciálních školách. Byly to desítky let života, které již nelze vrátit, ani opakovat, je však možné podpořit změny, které paní Iloně v dalších letech umožní žít co nejběžnějším způsobem.

Vzhůru do samostatného života

Díky změnám, které v domovech pro osoby se zdravotním postižením ve Zlínském kraji probíhají, mohla paní Ilona s podporou pracovníků odejít do chráněného bydlení. Po dlouhých letech má více svobody a možností, docílila velké samostatnosti a podporu pracovníků potřebuje jen občas a většinou v situacích, které nezná, nebo je neměla příležitost zažít. Je velmi samostatná při ko-

munikaci s lékaři a při uplatňování svých práv. Nově nabyté možnosti si užívá, je to nadšená a samostatná žena.

Paní Iloně schází jen krůček od vysněného cíle. Tím je samostatné bydlení, v bytě, s možností v případě potřeby mít nablízku pracovníka podpory samostatného bydlení, který poradí, pomůže. Těší se na zařizování bytu, poznávání nových lidí a přátel, prostě život se vším všudy. A jednou možná nebude pracovník služby potřeba, protože každý z nás se v některých situacích obrací tu na souseda, tu na šikovnějšího kamaráda, nebo si prostě sjedná profesionální firmu. Na paní Ilonu čeká samostatný a plnohodnotný život.

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají právo žít jako ostatní lidé a činit v životě stejné volby. Státy by měly lidem se zdravotním postižením zajistit, aby si mohli vybrat, kde a s kým budou žít; nebyli nuceni žít někde, kde nechťejí.

PŘÍBĚH PANÍ KLÁRY

56 let

Začátky a ztráty

Život někdy přináší náročné okamžiky. Určitě k nim patří odchody našich blízkých a následná ztráta jistot, na které jsme do té doby spoléhali. Paní Klára má za sebou právě takovou zkušenost. Ze života, na který byla zvyklá, se toho postupně vytrácelo mnoho. Zemřela jí maminka, sourozenci, se kterými vyrůstala, zakládali své rodiny a odcházeli z domu. Zůstala nakonec sama s otcem, pro kterého bylo náročné danou situaci zvládnout. Paní Klára se musela odstěhovat do domova pro osoby se zdravotním postižením a otec za poměrně krátký čas také zemřel. Svět kolem paní Kláry najednou ztratil obvyklý řád a ona postupně přicházela o navyklý způsob života, který jí pomáhal vyrovnat se s omezeními, jež souvisí s jejím zdravotním postižením. Pro paní Kláru nebylo lehké se s tolika zásadními životními změnami vyrovnat. Proto bylo důležité připravit pro ni takové podmínky, aby se dobře cítila, porozuměla tomu, co se kolem ní děje a neztratila přitom svůj vlastní osobní prostor, respekt ostatních a svobodu rozhodování.

Co je také důležité

Důležité je, že paní Klára mohla zůstat v kontaktu s lidmi, které zná a má ráda. Její blízcí ji navštěvují, v albech má mnoho fotek velmi početné rodiny. Bratrů, jejich manželek i velkých a malých synovců a neteří. S naprostou přesností vyjmenovává jejich jména, data narození a úspěchy.

Paní Klára má také další výhodu, protože dokáže prožívat nejrůznější radosti a věnuje se tomu, co ji naplňuje. Potěšení jí mimo jiné přináší hudba, výtvarná a rukodělná tvorba, možnost poznávat a zkoušet nové věci, potkávat se s dalšími lidmi.

V domovech, kde žijí lidé se zdravotním postižením, je náročné umožnit lidem žít obvyklý způsob života. Pro paní Kláru je moc dobře, že může žít v jednolůžkovém pokoji a má svůj osobní prostor. Obvyklý den v domově se však čas-

to liší od toho, na co byli jejich obyvatelé ve svých životech zvyklí a nejinak je tomu v případě paní Kláry. A to i přesto, že pracovníci se všemožně snaží přiblížit se nabízenými činnostmi tomu, co je obvyklé a běžné.

Naděje

Pracovníci domova si uvědomili, že potenciál a schopnosti paní Kláry jsou vyšší, než jen potřeba být „opečovaná“ a zajištěná. A to i přesto, že má zdravotní postižení. Paní Klára zvládne spoustu věcí v každodenním životě sama. Chodí nakupovat, postará se o sebe, učí se postupně starat o domácnost, zajímá se o nové věci, je sdílná. Dokáže si stát za svým názorem. S její houževnatostí a dobrou podporou se dá mnohého dosáhnout. Ona sama pomalu přichází na to, že toho může hodně dokázat jen s malou podporou někoho dalšího. Pracovníci spolu s ní plánují postupné kroky a povzbuzují ji. Všechny tyto snahy směřují k tomu, aby se paní Klára mohla přestěhovat do chráněného bydlení, kde žije mnohem méně lidí a podmínky se více blíží tomu, co je běžné a obvyklé v jakékoliv jiné domácnosti.

„Při nácviku na chráněné bydlení mě nebavilo všechno. Praní, to ano, s pračkou zacházet umím. Prádlo umím vyndat, tatínkovi jsem prádlo věšela a potom jsme je s tatínkem žehlili. Trochu se bojím vaření. Trochu se bojím, ale chci to zvládnout! Bolí mě kolena, ale to se jistě poddá. Věřím v Boha, ten mi pomůže. Chráněné bydlení bych chtěla zkusit.“

Příběh paní Kláry s sebou nese ještě další otázky. Podaří se jí vše tak, jak si plánuje? Zvládne další stěhování do nového prostředí, mezi „nové“ lidi? Opatrovníkem, který paní Kláru zastupuje v některých oblastech rozhodování, je její bratr. Ten má obavy z nové situace a toho, jak jeho sestra bydlení s nižší mírou podpory zvládne.

Uvidíme, jakou cestou se paní Klára nakonec vydá. Věříme, že to bude směrem k dalšímu osamostatnění a běžnému životu.

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají mít možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nemají být nuceny žít ve specifickém prostředí.

PŘÍBĚH PANA MIROSLAVA

43 let

Několik vteřin

Každodenně slyšíme ve sdělovacích prostředcích zprávy o autonehodách na silnicích. Jen málokdy jim věnujeme pozornost, možná jen tehdy, týkají-li se našeho bezprostředního okolí. Právě příběh pana Miroslava dokumentuje, jak stačilo několik vteřin a doslova vše v jeho životě se změnilo.

Pan Miroslav vypráví: „Žil jsem jako každý zdravý člověk. Vystudoval jsem obor strojní mechanik s maturitou, oženil jsem se, postavil jsem dům a narodil se mi syn. Pracoval jsem jako „výtahář“ a později jsem vzal práci letce-kého konstruktéra. Tato práce mě velice naplňovala. A pak to přišlo. Prostě se to stalo. Velmi přšelo. Seděl jsem a řídil jsem osobní auto, vedle mě seděl spolujezdec. Za námi jelo nákladní auto, domíchávač, naše auto mu splynulo s vozovkou a natlačil nás do křižovatky mezi dvě auta. Vůbec nás neviděl. Spolujezdec zemřel. Po vážné dopravní nehodě se můj život úplně změnil. Byl jsem na tom opravdu špatně, absolvoval jsem několik složitých operací nohy a také hlavy, byl jsem upoutaný na lůžko. Nedávali mi šanci na přežití. Operovali mě v těch nejlepších zařízeních, jezdil jsem do lázní. Trvalo mi celých deset let, než jsem se postavil na nohy. Po mnoha rehabilitacích jsem zůstal na invalidním vozíku, v tomto stavu mě přijali do domova pro osoby se zdravotním postižením. Na tuto dobu opravdu nerad vzpomínám. Naštěstí mě silná vůle ani rodina neopustila. V ústavu jsem jezdil s vozíkem od rohu k rohu. Na nohy mě postavili až ve specializovaném rehabilitačním ústavu po mnoha letech. Tam jsem se naučil znova chodit. Trvalo mi spoustu času, než jsem se rozmluvil a postavil se na nohy. Bolest už necítím. Do ústavu bych se už nechtěl nikdy vrátit. Bylo to nejhorší období mého života. Změnil se mi celý život. Cítil jsem bezmoc nad svým tělem i životem. Naštěstí mě v ústavu přeřadili na jiné oddělení, kde mě navštěvoval pracovník charity a dobrovolník z gymnázia. Ještě v ústavu jsem se naučil domácí práce, jako úklid, přípravu jednoduchých jídel a prát.“

Současnost

Pan Miroslav se s podporou pracovníků přestěhoval z ústavu do chráněného bydlení. Uvědomuje si rozdíl mezi životem v domově pro osoby se zdravotním postižením a chráněným bydlením. Je pochopitelné, že tento mladý muž je rád, že může více rozhodovat o svém životě a prožívat každodenní běžné starosti. Zatím nepracuje, absolvoval však i program zaměřený na znovuoobnovení pracovních kompetencí. Ovládá počítač, na kterém komunikuje prostřednictvím Facebooku se svými spolužáky a kamarády. Je pozorný k ostatním spolubydlícím, například když má někdo narozeniny a svátek, vymyslí pro něj dárek. Vyhovuje mu volnost a osobní svoboda, kterou má. Dochází za ním na návštěvy dobrovolnice, pan Miroslav jednou za tři týdny jezdí „domů“, je v kontaktu se svými rodiči, kamarády a přáteli, kteří jej navštěvují. O všem si rozhoduje sám, a pokud potřebuje s něčím pomoci, požádá pracovníky.

A co dál...

Život pana Miroslava však stále jen málo připomíná ten, který žil před nehodou. Právě jeho příběh ukazuje nejen nezdolnou vůli člověka, který se nevzdává ani v těch nejtěžších chvílích, ale také přináší otázky a zamyšlení. Je v pořádku, aby člověk po úrazu bydlel v ústavním zařízení, bez specializované péče a s minimálními možnostmi ovlivňovat svůj život?

Pan Miroslav aktuálně žije v chráněném bydlení. Přes všechny pokroky, změny, velkou podporu pracovníků, dobrovolníků a rodiny je to stále život sdílený s dalšími lidmi, kteří nejsou jeho rodina, život v prostředí, které se ani zdaleka nepodobá tomu, které pan Miroslav sám vybudoval. Není to jeho dům, ani byt. Přesto se nevzdává a má další plány spojené s cestou za svým osamostatněním.

Přejme mu hodně odhodlání, síly a štěstí.

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají právo udržet si co nejvyšší úroveň samostatnosti, uplatnit v plné míře tělesné, duševní, sociální a profesní schopnosti. Dosáhnout plného začlenění a zapojení do všech aspektů života společnosti.

PŘÍBĚH PANA JENDY

39 let

Těžké začátky

Pan Jenda se narodil na vesnici a jako mnoha dalším lidem se zdravotním znevýhodněním té doby mu nebylo dopřáno zůstat v rodině. Do sedmi let měl možnost žít v kruhu svých blízkých, poté byl v souladu s tehdejšími zvyklostmi umístěn do ústavu sociální péče. Na rozdíl od ostatních dětí, které nejpozději v sedmi letech začaly docházet do první třídy, byl pan Jenda „osvobozen“ od školní docházky a následně žil postupně ve třech ústavních zařízeních.

Teprve v roce 1999, tedy v osmnácti letech, dostal pan Jenda první příležitost ke vzdělávání a výuce. Vzdělávání se odehrávalo také v ústavu, mimo běžné společenské prostředí. Život pana Jendy se v jeho dětství, dospívání a mladé dospělosti odehrával především v ústavu. Až na občasné návštěvy rodiny o Vánocích byl jeho život jednotvárný a jen stěží porovnatelný s obvyklým životem chlapce a později mladého muže.

Na vlastních nohou

Pan Jenda má od raného dětství zdravotní postižení, které mu působí obtíže ve fyzickém pohybu a je pro něj náročnější postarat se o sebe, obtíže mu dělá i chůze. Tyto limity v kombinaci s absolutní péčí vedly k tomu, že se stal do jisté míry závislým na pomoci ostatních lidí nejen v otázkách rozhodování o běžném životě, ale také ve svobodném pohybu. V ústavech, kde žilo velké množství lidí, nebyl prostor zohledňovat možnosti a potřeby jednotlivce, a podporovat jej, aby se mohl co nejvíce osamostatnit. Do určité doby okolí pana Jendy nepředpokládalo, že by mohl z ústavu „odejít a postavit se na vlastní nohy“. Přesto přišla změna.

V šestatřiceti letech se pan Jenda přestěhoval do chráněného bydlení. Dům, ve kterém bydlí, je poměrně malý, společně zde žije osm lidí. Pan Jenda se zde hodně osamostatnil. Při chůzi se pohybuje buď s oporou dalšího člověka, nebo za pomoci dvou francouzských holí. Nedávno podstoupil lékařský

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají právo na odstranění diskriminace ve všech záležitostech týkajících se manželství, rodin, rodičovství a osobních vztahů na rovnoprávném základě s ostatními.

zákrok pro zkvalitnění chůze a pohybu. Stará se o domácnost, moc rád vaří, a to i složitá jídla, sám si nakupuje a vyráží za nákupy do blízkého okolí. Po městě se pohybuje samostatně. Do určité doby téměř nepředstavitelné se stalo skutkem. Pan Jenda má v sobě velké odhodlání a odvahu. „Prostě jsme ho nezatížili strachem“ dodávají sociální pracovnice z chráněného bydlení.

Můžeme být dva

V novém bydlení se pan Jenda seznámil se svou přítelkyní. Ve dvou se spolu cítí dobře, mohou se kdykoliv vidět. Pan Jenda s přítelkyní si vzájemně pomáhají, společně vaří, povídají si, sdílejí radosti i starosti. Jsou spolu často. Přáli by si společně bydlet. Podaří se jim najít společný prostor a soukromí?

PŘÍBĚH PANÍ MARCELY

48 let

Obyčejně neobyčejný život

Příběh paní Marcely nám připomíná, jak málo si mnohdy vážíme těch nejobyčejnějších a nejobvyklejších věcí v našich životech. Je o smutku a ztrátě. Je také o síle a naději.

Paní Marcela pracovala jako servírka a žila se svou rodinou a dětmi spokojeně do doby, než si prošla těžkou životní zkouškou. Před patnácti lety si poranila hlavu, ztratila krátkodobou paměť a také ochrnula na půl těla. Z matky, která chodila do práce, starala se o rodinu a dvě děti, se v několika okamžicích stala žena, která potřebovala pomoc dalších lidí ve všech oblastech života. Rodinné vztahy se otřásl v základech, vážný zdravotní stav a další komplikace způsobily, že se po pobytu ve zdravotnických zařízeních nemohla vrátit ke své rodině. Manželství se rozpadlo, tehdy malí synové zůstali v péči manžela a prarodičů.

V jednom z rozhovorů paní Marcela říká: „Po úrazu jsem ztratila krátkodobou paměť, pamatuji si zásadní věci z minulosti, to, že mám rodinu, blízké. Ale co jsem měla včera na oběd, nebo že si teď spolu povídáme? Je možné, že si už zítra na Vás nevzpomenu“, směje se Marcela. „Vše si zapisuju, mám na to notýsek, papírky.“ V tomto krátkém sdělení je obsaženo vše podstatné a současně u vás těch několik slov jistě vyvolává mnoho pocitů a otázek...

Paní Marcela se ocitla v domově pro osoby se zdravotním postižením, který byl v jiném městě, než dosud bydlela. Ocitla se na místě, kde dosud nebyla, s lidmi, které neznala, bez možnosti žít svůj do té doby obvyklý život. Pro ženu aktivního věku musí být velmi obtížné takovou situaci zvládnout. Nezapomněla, že má děti, nezapomněla, že má rodinu, nezapomněla, že žila v jiném městě...

V této náročné době se jí dostalo podpory od pracovnice domova, která jí pomohla překlenout „nekonečný“ čas. Paní Marcela v sobě s její podporou objevila své výtvarné vlohy. Začala kreslit suchým pastelem. V kresbách má možnost vyjádřit své nálady a pocity. Motivy nachází v přírodě a kreslení jí pomáhá zvládat stres a uvolnit se.

Nové vyhlídky a naděje

S podporou rodiny a pracovníků domova se paní Marcela začala připravovat na přechod do chráněného bydlení. Znovu se učila věcem, které původně znala a uměla; vařit, prát, nakupovat, starat se o domácnost. V současné době bydlí v chráněném bydlení a vrátila se tak do města, kde dříve žila. To jí umožňuje být častěji s blízkými a obnovit tak rodinné vztahy s těmi nejbližšími lidmi. Ráda navštěvuje rodiče. Ona sama říká, že se jí v novém bydlení líbí. „Chtěla jsem zpátky domů, do rodného města.“ V pokoji má vše, co potřebuje, dost prostoru, světlo pro malování. Žije ve společné domácnosti se třemi spolubydlícími, společně si často povídají. Má blízko příbuzné, a to je pro ni důležité. Chodí za rodiči na zahradu, zajde si nakoupit, ráda vaří. Zdravotní stav jí zatím nedovoluje pracovat, ale radost z kreslení jí smysluplně naplňuje volný čas.

Umění jako terapie a příležitost

S podporou pracovníků chráněného bydlení se pro paní Marcelu podařilo získat sponzora. Ten jí věnoval peníze na nákup výtvarných potřeb a pracovníci jí pomohli najít také organizátora vernisáže, který zprostředkoval vše potřebné. Na vernisáže přišla spousta lidí, kteří projevíli zájem o koupi obrazů.

Paní Marie měla po dlouhé době možnost zažít úspěch a uznání. Pocit, že je potřebná je nenahraditelný a ona sama říká, že nikdy nevěřila, že by něco takového mohla zažít.

Dražbou obrazů paní Marie získala další finanční prostředky na nákup výtvarných potřeb. Nadále chce svými obrázky dělat radost druhým a plánuje další vernisáž. Je odhodlaná nejen malovat, ale také na sobě dále pracovat a znovu-nabývat samostatnost. Příběh nekončí...

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají právo na zajištění rozvoje osobnosti, nadání a kreativity, jakož i jejich duševních a tělesných schopností v co největší možné míře.

PŘÍBĚH PANA ROBERTA

29 let

Dětství v ústavu

Dítě, které vyrůstá bez rodičů v ústavní péči, je bohužel stále ještě téma, které souvisí s realitou v naší společnosti. Základním právem dítěte je právo na život v rodině. A je dobře, že i v této oblasti dochází k postupným změnám směrem k naplnění tohoto základního práva dětí.

Pan Robert je dospělý mladý muž a patří k lidem, kterým nebylo dopřáno žít bezstarostný život dítěte. Mít své místo v rodině, mít milující rodiče, vědět, že se mám kam vrátet, když mi není dobře. Od raného věku vyrůstal v ústavní péči a dodnes nejsou známy některé konkrétní informace z jeho osobní historie. A být člověkem bez osobní historie je jistě složité nejen pro něj, ale také pro pracovníky chráněného bydlení, kde pan Robert v současnosti žije.

Jeho příběh je příběhem člověka, který se stěhoval a „putoval“ mezi různými službami. Byl dlouholetým obyvatelem domova pro osoby se zdravotním postižením. Lidé, kteří dlouhou dobu žijí v ústavních zařízeních, ztratí kontakt s tím, co je běžné, obvyklé. Nemají příležitost naučit se, jak fungují vzájemné vztahy mezi lidmi, jak vypadá běžná domácnost, chybí jim ukotvení v sobě samém. Každý z nás jsme jedinečná osobnost a známe svou hodnotu. Pro člověka, který je od raného dětství vykořeněný z rodiny, je nesmírně těžké představit si, že je jedinečným a neopakovatelným, že něco pro ostatní lidi znamená. Pro pana Roberta proto není jednoduché se orientovat ve svém životě. Být sebevědomým mladým mužem mu ztěžuje také to, že má zdravotní postižení a snížené možnosti srozumitelného vyjadřování. Navíc potřebuje podporu v některých oblastech života.

Odvaha a příležitosti

Přes těžké začátky pan Robert nezahořkl, a je dobře, že dostal příležitost ke změně. Změna však není vždy jednoduchá a je k ní potřeba velké odvahy.

Pan Robert se z původního domova, kde žili dohromady děti a dospělí, přestěhoval do nového prostředí. Společně s kamarádem začal bydlet v domově, kde žil s dalšími mladými lidmi a ve dvaceti letech ukončil školní docházku. Tady dostal další příležitost. Začal spolupracovat s pracovníky sociální rehabilitace a dojíždět do sociálně terapeutické dílny. Je běžné, že mladý člověk, který ukončil vzdělávání, nastupuje do práce, nebo se na vstup do zaměstnání připravuje. Pro pana Roberta to byla také další možnost pro setkávání s jinými lidmi, než jen spolubydlícími a pracovníky z domovů, ve kterých dosud pobýval. Pracovníci domova začali pana Roberta podporovat v další změně. S jejich podporou se připravoval na život v chráněném bydlení. Díky osobnímu přístupu personálu i samotné motivaci pana Roberta se změna bydlení podařila.

Na cestě za svými sny

V chráněném bydlení bydlí pan Robert již rok a půl. Má své osobní zázemí ve dvoulůžkovém pokoji, ostatní prostory sdílí s dalšími spolubydlícími. Z místa bydlení to má blízko ke kamarádovi, setkává se i s pracovníci, které zná z dřívějšího. Stará se o domácnost, pere, uklízí, baví ho vaření. Podporu sice stále potřebuje, ale dokáže si nakoupit v blízkém obchodě, učí se používat mobilní telefon. Sám si připravuje a užívá léky.

Pan Robert překonává své obavy a je na sebe pyšný. V některých oblastech dokáže rozhodovat a vybrat si z nabízených možností. Velmi toužil po vzdělání, a tak navštěvuje Euroinstitut, kde se dále vzdělává. Nepřestal ani s prací v dílně, kde stříhá dráty, plete koše, sadí kytky, brousí židle. Utkal i koberec. „Rád bych se staral o své peníze a pracoval v kavárně“, dodává pan Robert.

Jeho příběh má v sobě mnoho dalších nezodpovězených otázek a výzev. Podaří se mu jeho sen splnit? Jak bude jeho život vypadat za deset let?

Pan Robert je stále na cestě k lepší budoucnosti...

INFOPOINT

Člověk se zdravotním postižením má právo na nezávislý život a plné zapojení do všech oblastí života společnosti. Má právo dosáhnout a udržet si co nejvyšší úroveň samostatnosti, a na zajištění osobní mobility s maximální možnou mírou nezávislosti.

PŘÍBĚH ONDŘY

21 let

Začátky

Pan Ondřej se narodil do běžné rodiny, kde vyrůstal obklopen rodiči a bratrem. V dětství se u něj objevily zvláštní projevy v chování a jeho vývoj probíhal jiným způsobem, než je u dětí běžné. Pro rodiče to znamenalo vyhledat odborníky a celá rodina byla nucena přijmout oznámení lékařů, že Ondřej má autismus. S tímto zdravotním postižením se pojí celá řada mýtů a domněnek.

Pro rodinu nastalo těžké období hledání, zklamání, smutku a velkých nejistot. Stalo se to, co není neobvyklé. Rodina se rozpadla, a péči o Ondřeje zajišťovala převážně maminka. Po nějaké době, kdy o něj pečovala, Ondřejovi zajistila přijetí do domova pro osoby se zdravotním postižením v místě jejich bydliště. Bylo to v období Ondřejova dospívání. Jistě to nebylo jednoduché rozhodnutí a vliv na něj měla skutečnost, že maminka byla velmi unavená a vyčerpaná. Pro Ondřeje se jednalo o těžkou životní situaci, které zřejmě nerozuměl, nechtěl ji přijmout a jeho chování bylo náročné pro všechny v domově. Pan Ondřej ani pracovníci nebyli dostatečně připraveni na tak významnou životní změnu, kterou stěhování a odloučení od maminky bezesporu je. Po nějakém čase se situace pro pracovníky a další klienty domova stala neúnosnou a panu Ondřejovi byla vypovězena smlouva. Maminka pana Ondřeje se znovu dostala do těžké situace. Následovalo období dalšího hledání. Pro pana Ondřeje nebylo možné nalézt odpovídající službu.

Možnosti zde jsou

V dubnu roku 2018 byl pan Ondřej přijat do jiného domova pro osoby se zdravotním postižením, kde v části zařízení vzniklo oddělení specializované na podporu klientů s poruchami autistického spektra a náročnými projevy chování. Přijetí do domova předcházela intenzivní spolupráce s rodinou, opakované návštěvy domova, kde se pan Ondřej postupně seznamoval s prostředím. Součástí příprav byly i opakované rozhovory s maminkou o potřebách a chování syna. Pracovníci před přistěhováním pana Ondřeje dostali podrobné informace o tom, co mu vyhovuje a co potřebuje, plánovali vhodné přístupy i úpravu prostředí. Pan Ondřej

má samostatný pokoj a na oddělení, kde bydlí, je snížený počet klientů a zvýšený počet pracovníků. Pracovníci se nebáli oslovit odborníky zvenčí a opakovaně využili odborné rady a supervize terapeuta, který pracuje s lidmi s autismem.

Po roce a půl pobytu si pan Ondřej na nové prostředí zvykl. Za tu dobu se jeho chování velmi změnilo, celkově se zklidnil, má strukturované a srozumitelné prostředí i aktivity, náročné projevy v chování téměř vymizely. Zlepšila se kvalita jeho života. Dokonce se pohybuje bez problémů s doprovodem v běžném prostředí, chodí do obchodu, restaurace, na bazén, na procházky. Rozšiřuje se okruh jeho zájmů a běžných aktivit.

Výrazně se změnil život blízkých pana Ondřeje, zvláště jeho maminky. Nyní opět může chodit do práce, má přítele, působí klidně, spokojeně. Pan Ondřej o víkendech pravidelně odjíždí na návštěvu domů.

Další cesta existuje

Pan Ondřej má stejně jako mnozí jiní lidé s autismem potíže s dorozuměním a komunikací. Autismus ovlivňuje celý vývoj jeho osobnosti. Vše kolem chápe jinak, než je pro nás obvyklé. To ale neznamená, že nepotřebuje vlídný a srozumitelný svět, který jej obklopuje. Jen mnohdy neumí vyjádřit všechny své potřeby, obavy, bolest, strach. To vše může u takového člověka spolu s chybějícím způsobem dorozumívání s okolím vést k tomu, že se projevuje zvláštně a nestandardně. Tyto projevy pak prohlubují strach okolí a následně způsobují další

izolaci od okolního světa. Lidé s autismem proto hledají způsoby, jak si v těžkých chvílích „ulevit“. Pan Ondřej si našel svůj způsob odreagování – rád chodí, rád jezdí autem a pracovníci mu to umožňují a zprostředkovávají.

Pro pracovníky domova, kde pan Ondřej bydlí, je v současnosti výzvou nastavení dobré, funkční komunikace. Potřebují se zkrátka s panem Ondřejem domluvit. Pustili se proto do spolupráce s odborníky na zlepšení systému usnadnění vzájemné komunikace. Do budoucna plánují takovou podporu, která by umožnila panu Ondřejovi bydlení v pobytové komunitní službě v malém objektu. Jsou si dobře vědomi, že pan Ondřej hůř toleruje velké množství lidí na jednom místě a také vědí, jak náročné je zajistit jednotný a srozumitelný přístup všech pracovníků v určitých situacích. Velká instituce má limity, které nelze překročit. Všichni doufají, že prostřednictvím funkční komunikace se bude moci ke svému životu srozumitelně a jasně vyjádřit také pan Ondřej.

INFOPOINT

Lidé se zdravotním postižením mají mít umožněno používání znakových jazyků, alternativní a augmentativní komunikace a všech přístupných prostředků, způsobů a formátů komunikace.

SLOVNÍČEK

Negativní prvky bydlení v ústavu: bydlení ve speciálně určených budovách „pro postižené“, izolace lidí na základě společného znaku, potlačení individuality člověka, dodržování režimu zařízení bez ohledu na osobní potřeby, podřízení se systému instituce, bydlení ve společných prostorách, nerozdělených na domácnosti atp.

Transformace sociálních služeb je souhrn procesů změny řízení, financování, vzdělávání, místa a formy poskytování služeb tak, aby výsledným stavem byla péče v přirozeném prostředí člověka a snižování ústavních kapacit. Cílem je umožnit žít běžný život srovnatelný s životem vrstevníků.

Sociální služby komunitního typu jsou takové služby, které jsou zaměřeny na řešení nepříznivé sociální situace v přirozeném prostředí člověka. Podporují člověka ve využívání všech svých schopností, které dále rozvíjí, ve využívání běžných zdrojů v okolí a v navazování a udržování běžných společenských vztahů a rolí.

Chráněné bydlení je pobytová služba poskytovaná jako bydlení v bytě v běžné zástavbě, pro maximálně 12 osob, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

Podpora bydlení je služba, která pomáhá lidem se zdravotním postižením žít běžným životem ve vlastním domově s využitím individualizované podpory. Klade důraz na svobodnou volbu s respektem k jejich představě o vlastním životě. Služba umožňuje získávat životní zkušenosti na základě vlastního rozhodnutí a ty následně využívat k budování vlastní samostatnosti a nezávislosti.

Sociální rehabilitace je služba, která pomáhá k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb v centrech sociálně rehabilitačních služeb.

Sociálně terapeutické dílny jsou ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, jejichž účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (dále také jen „Úmluva“) byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 13. prosince 2006. Jejím účelem je podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všemi lidmi s postižením a podporovat úctu k jejich přirozené důstojnosti.

ZDROJE

Sociální zabezpečení: státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum : redakční uzávěrka 4. 3. 2019. Ostrava: Sagit, [2019]. ÚZ č. 1308. ISBN 9788074883415.

KRITÉRIA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB KOMUNITNÍHO CHARAKTERU A KRITÉRIA TRANSFORMACE A DEINSTITUCIONALIZACE. In: KRITÉRIA TRANSFORMACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB. Transformace sociálních služeb [online]. [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <http://www.trass.cz/index.php/dokumenty/kriteria-transformace/>

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. In. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

